

מאמר

וידבר גו' וארא – ה'תשל"ח

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור לשי"פ וארא, מבה"ח שבט, ה'תשע"ח

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הילדה רבקה שתחי

לרגל הכנסה לעול המצוות

כ"ה טבת, ה'תשע"ח

ולזכות אחיותי ואחי

חי' מושקא, מנחם מענדל, מאטיל, מרים גיטל,

לוי יצחק, ישראל ארי' לייב ומאיר שלמה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת אליעזר יהושע וזוגתו מרת חנה שיחיו זאקליקובסקי

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' משה וזוגתו מרת שיינדל אסתר שיחיו זאקליקובסקי

הרה"ת ר' אברהם וזוגתו מרת ברכה תרצה שיחיו אַלטיין

הרה"ת הרב ר' מרדכי דוב וזוגתו מרת רחל דוואשא שיחיו אַלטיין

מרת עטיא שתחי יורקובניץ

ב

בי"ה, ח"י מני"א תשכ"א
ברוקלין

הווי"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מוהי ישראל שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מיי"ב מני"א, וגם ממנו אין ניכרת סיבת העדר הכתיבה, שהרי בודאי שהי מקום לחדשות טובות ומשמחות בטוב האמיתי – שהוא כדברי חז"ל, טוב לשמים טוב לבריות וטוב העושה פירות, שהרי בכל יום ויום צ"ל עבד עבדתי, אפילו כשנמצאים במדבר שממה ואין הפעולות באופן דלרבים, עאכו"כ כשנמצאים בתוככי אני"ש הנמצאים בתוככי רבבות מבניי – כן ירבו.

ויהי רצון מהשי"ת, ע"פ מ"ש מי יתן והי לבבם זה להם (עיין לקו"ת במדבר טו, א' איך שאין זה סתירה למ"ש הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים), שעכ"פ ולכה"פ לא יחסר בהנוגע לעתיד, והחסרון שבעבר יתוקן בהעתיד – ע"י עבודה כפולה ומכופלת, כמ"ש בתדב"א הי' רגיל לקרות דף אחד יקרא שני דפים, עיין אגרת התשובה לרבנו הזקן פרק ט' בסופו. ואין לך דבר העומד בפני הרצון באם הוא רצון תקיף כדבעי.

ת"ח על הבשו"ט מהצלחת הביקור של הרה"ח אי"א נו"נ בעל מרץ מוהי יוסף שי הלוי וויינבערג, ובודאי כאו"א מאנ"ש בתוככי כלל החרדים לדבר הי' ומצותיו, מסייעים לו ככל הדרוש.

בברכה לבשו"ט בענינים הכללים והפרטים גם יחד

מ. שניאורסאהן

ב

מצילום האגרת.

מוהי ישראל: חסדן, יהניסבורג.
כדברי חז"ל, טוב לשמים כו': קידושין מ, א.
בכל יום ויום... עבד עבדתי: זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, ריש ע"ב.
מ"ש מי יתן והי לבבם זה להם: ואתחנן ה, כו.
למ"ש הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים: ברכות לג, ב. וש"נ.
כמ"ש בתדב"א הי' רגיל לקרות דף אחד כו': ראה ויק"ר רפכ"ה. לקו"ש חל"ט ע' 111 הערה 2.
ואין לך דבר העומד בפני הרצון: ראה ח"ב קסב, ריש ע"ב.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וארא, מבה"ח שבט הבעל"ט, הננו מוציאים לאור (בהוצאה חדשה ומתוקנת) מאמר ד"ה וידבר גוי וארא שנאמר – בחדרו הק' – במוצאי ש"פ וארא, מבה"ח שבט ה'תשל"ח (לפני ארבעים שנה), הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה – מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גוי", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

כ"ף טבת, ה'תשע"ח,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2018 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5778 • 2018

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

א

בי"ה, ט"ו תמוז תשי"ח
ברוקלין

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים
מוה"י משה שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו – בלי הוראת זמן הכתיבה – ממנו ניכר אשר לומד הוא ומעיין בספרי רבנו הזקן, ותקותי חזקה אשר לא רק בספרי נגלה שלו אלא גם בספריו בתורת החסידות, שהרי הוא האיש שחיבר שני סוגי ספרים אלו, ומזה מובן וגם פשוט שמתוסף בהבנת ספריו בסוג אחד מהם – ע"י לימוד ועיון בס' דסוג השני, וכנראה במוחש. ויהי רצון שגם על תלמידיו ישפיע בכיוון האמור, כוונתי – לקבוע עתים בלימוד פנימיות התורה אשר בדורנו נתגלתה בתורת החסידות, ובפרט ע"פ המבואר בהכרח הדבר באגה"ק לרבנו הזקן סי' כ"ו ובפרטיות יותר לנכד נכדו מ"מ – כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב בספרו עץ החיים, ומיסודי דבריהם הק' הלא הם דברי הרח"ו בהקדמתו לשער ההקדמות, ושם מועתק ג"כ לשון הזהר הק' בזה,

ויהי רצון שיצליח גם בפעולתו זו הני"ל, ותקוים בו ובתלמידיו הבטחת חז"ל עה"כ מאיר עיני שניהם ה' (תמורה טז, א), ומוסיף בזה רבנו הזקן (בהקדמתו לס' התניא) כי יאיר ה' פניו אליו אור פני מלך חיים.

כבוד וברכה לבשו"ט בכל האמור.

א

מוה"י משה: שטרנבוך, ירושת"ו.

מ"מ = ממלא מקומו.

דברי הרח"ו בהקדמתו לשער ההקדמות: נדפסה ג"כ בהוספה לקונטרס עץ החיים (שבפנים).

עה"כ מאיר עיני שניהם ה': משלי כט, יג.

יאיר ה' פניו אליו: ע"פ נשא ו, כה.

אור פני מלך חיים: משלי טז, טו.

תוכן המאמר

הענין דוארא, לשון עבר, וגם לשון עתיד שהוא לשון הוה, שישנו גם בזמן הזה (כמבואר בדרוש הראשון בתו"א) – בשייכות לתשובה על מ"ש בס"פ שמות למה הרעות גו' (כמבואר בדרוש השני), בנוגע לחושך כפול ומכופל (ברוחניות) שבסיום זמן הגלות בעקבתא דמשיחא, שלאחרי ככלות הכל, אין העבודה כדבעי' לי' למיעבד.

והתשובה על זה: „וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי", היינו, שגם התוקף של פרעה שמצד שם אלקים, הרי זה בגלל שלעת עתה „אני (הוי) הכבדתי את לבו", ולכן אין להתפעל מההעלם וההסתר כו', ואדרבה, לנצלו להתחזק בעבודתו, ועד שיפעל הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא.

וסדר העבודה – שתחילה צ"ל הענין ד„וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב", היינו, שהמדות אהבה (אברהם) יראה (יצחק) ורחמים (יעקב) יהיו במעמד ומצב של לידה והתגלות (וארא), ולא באופן של עיבור (ראשו בין ברכיו כו') כבזמן הגלות. וענין זה נעשה ע"י ההתבוננות בדברים המעוררים את האהבה והיראה והרחמים, כולל גם ההתבוננות בהעלם והסתר גופא שכוונתו היא בשביל העילוי דאתהפכא.

וכל זה הוא הכנה לגילוי ד„שמי הוי" (הוי' לבדו, לא רק כפי שנמשך בשם אלקים), שנתגלה (לא לאבות, אלא) למשה רבינו במ"ת, שענינו בעבודה – לא רק התגלות המדות, באופן שיש מי שאוהב כו', אלא תכלית הביטול ד„נפשי כעפר לכל תהי" (כמו במשה – „ונחננו מה"), שע"ז נעשה כלי ל„פתח לבי בתורתך", היינו, שלימוד התורה למטה הוא לא כפי שהתורה היא מצד נבראים (כפי שהי' אצל האבות), אלא כפי שהיא תורת הקב"ה, „תורתך", כיון שבמ"ת נתבטלה הגזירה שתחתונים לא יעלו למעלה ועליונים לא ירדו למטה.

בס"ד. מוצאי ש"פ וארא, מבה"ח שבט — בחדרו הק' — ה'תשל"ח
(הנחה בלתי מוגה)

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי' וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב גו' ושמי הוי' לא נודעתי להם (לא נכרתי להם במדת אמיתית שלי)¹, ומסיים, לכן אמור לבני ישראל אני הוי' וגו'.² ומבאר רבינו הזקן בתורה אור (בהתחלת הדרוש הראשון דפרשה זו)³, הנה וארא יש בו ב' פירושים, א' לשון עבר, שנתגלה לאבות (כמה דורות לפני זמנו של משה), והב' לשון עתיד, שהוא לשון הוה (כפי שהי' בזמנו של משה, ויהי' בעבודת כל אחד מישראל), שתמיד יש בחינה זו בכל זמן בכל אדם. ומזה מובן, שנוסף על תוכן הפסוקים בסיפור פרשה זו כפי שהי' בזמנו של משה, הנה התורה היא נצחית⁴, שיש בזה הוראה בנוגע לכאור"א מישראל בעבודתו עד לזמן הזה.

ובהקדים מ"ש רבינו הזקן בתו"א (בדרוש השני)⁵, הנה פרשה זו נאמרה תשובה על מ"ש למעלה (בס"פ שמות) וישב משה ויאמר למה הרעות גו', ומאז באתי לדבר בשמך וגו' (שלא הי' ענין של הטבה כו'). והרי ענין זה שייך גם לסיום זמן הגלות שבעקבתא דמשיחא, שנעשה חושך כפול ומכופל יותר מכמו שהי' לפניו, אם כי רק ברוחניות, שהרי בגשמיות ריחם הקב"ה על בני"י שרוב מנין ורוב בנין נמצאים עתה במצב גשמי טוב הרבה יותר מכמו שהי' לפניו, משא"כ ברוחניות, הרי כיון שנמצאים כבר ברגעי הגלות האחרונים, היתה צריכה להיות התעסקות מתוך רעש (א' שטורעמדיקער טאן) בלימוד התורה והפצת המצוות באופן דמהדרין מן המהדרין. ובפרט לאחר כל עניני התעוררות, נסים גלויים ועניני השגחה פרטית שרואה כל אחד בחייו הפרטיים, ורואים בחיים הכלליים של כללות בני"י דוקא בדורנו זה, כולל ומתחיל מענין התורה (ככל עניני בני"י שמתחילים בתורה) שדוקא בשנים הכי אחרונות ניתוסף הפצה הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות, הן עי"ז

ארץ¹⁰¹, שממשיך את דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט¹⁰² — בארץ, ארץ הלזו הגשמית, בכל עניניו הארציים, ועי"ז גם בכללות העולם כולו, עוה"ז התחתון, ארץ כפשוטה, שעלי' עומד כל סדר ההשתלשלות, ולכן הרי זה פועל בכל סדר השתלשלות.

(ו) **ועי"י** מעשינו ועבודתנו בזמן הגלות, שיהודי עובד על עצמו לעסוק בזה, והקב"ה מזכה אותו שיוכל לעסוק בזה מתוך הרחבה, בשמחה ובטוב לבב, ללא בלבולים, והבלבולים שישנם עדיין, הנה עי"י ההתבוננות בהם (כנ"ל ס"ב) מהפכים אותם לאור ולתוספת כח, ובמילא מתבטלת מציאותם, לאחר שמיילאו את תפקידם עי"ז שניצלו אותם כפי הצורך — הנה עי"י עבודה זו ברגעי הגלות האחרונים, אזי ישראל נגאלין מיד¹⁰³, וזוכים לקיום כל היעודים שבנבואות הגאולה גם בפשטות ובגשמיות ולמטה מעשרה טפחים (לאחרי שלומדים אודותם ומתבוננים בהם ומתכוננים אליהם), בביאת משיח צדקנו, שיוליכנו קוממיות לארצנו, ובאופן שעתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות¹⁰⁴, שבהם יומשך ענינה של א"י, ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה¹⁰⁵, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו¹⁰⁶, כפי שהי' בשנים כתיקונם, שכל הענינים היו בגלוי, שאז ראו שהיא ארץ טובה ורחבה גם בגשמיות כפשוטו¹⁰⁷, וגם עכשיו ישנם כל הענינים במציאות ברוחניות, ומוכנים להתגלות בשעתא חדא וברגעא חדא גם בגשמיות, בגאולה האמיתית והשלימה עי"י משיח צדקנו, שאז יראו בגלוי ובעיני בשר את כל הענינים המבוארים בנבואות הגאולה, החל מהענין דוארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב כפי שהי' בתכלית השלימות בתחיית המתים, שאז יקומו האבות וגם משה ואהרן עמהם¹⁰⁸, ואז יהי' הענין דוארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בתכלית השלימות, בגאולה האמיתית והשלימה, בביאת משיח צדקנו.

(105) עקב יא, יב.

(106) שבת סג, א.

(107) ראה גיטין נו, א.

(108) ראה יומא ה, ב. וראה תוד"ה אחד

— פסחים קיד, ב.

(101) ברכות לה, ב.

(102) וירא יח, יט.

(103) ראה רמב"ם הלי' תשובה פ"ז ה"ה.

(104) ראה פסיקתא רבתי פ"א (פ' שבת

ור"ח), ג. ילקוט שמעוני ישעי' רמז תקג.

(4) תניא רפי"ז.

(5) נו, א.

(6) ה, כב"כג.

(1) ר"פ וארא (ו, ב'ג ובפרש"י).

(2) שם, ו.

(3) ר"פ וארא (נה, א).

ה) **וזהו** וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב גו' לכן אמור לבנ"י אני הוי' גו', כמובן מהדרושים בתו"א, בתו"ח וההערות להם באוה"ת, שתחילה צ"ל העבודה לגלות את הענינים דאברהם יצחק ויעקב, אהבה ויראה ורחמים, שלא יהיו במעמד ומצב של עיבור, שאז יש צורך בעניני השתדלות והתבוננות כו' שיפעלו פעולתם במעשה בפועל, אלא יהיו בגלוי (וארא). ולאח"ז צ"ל הגילוי דאני הוי', שזהו ע"י לימוד התורה, כפי שנפעל ע"י משה — רעיא מהימנא⁹², שיש מעניניו בכל אחד מישראל (כמ"ש רבינו הזקן בתניא⁹³) — שאצל כל אחד מישראל יוכל להיות לימוד התורה כדבעי, ועד שנקרא בשם משה, כדאיתא בגמרא⁹⁴ משה שפיר קאמרת. אלא שבשביל זה יש צורך בהקדמה דנפשי כעפר לכל תהי', וענין זה נעשה ע"י ההתבוננות בפירוש המלות של ברכת התורה לפני': ונתן לנו את תורתו, היינו, שזוהי תורת הוי', ואת תורתו נתן הקב"ה לנו, לכל אחד מישראל ולכל בני', באופן דכל הנותן בעין יפה נותן⁹⁵. וכמובן גם מ"ש בטושו"ע ושו"ע אדה"ז בתחלתו אודות ההתבוננות שהמלך הגדול מ"ה הקב"ה עומד עליו כו', שהתבוננות זו, עם היותה קודם נט"י, ה"ה פועלת עליו לעמוד במעמד ומצב נעלה, ועאכו"כ בנוגע להתבוננות בברכת התורה, לאחרי הקדמת י"ח ברכות השחר⁹⁶, ולאחרי הקדמת נט"י, ולאחרי הקדמת אמירת מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך, הרי זה פועל אצלו ביטול אמיתי, שעל ידו תהי' גם קליטת התורה אמיתית בתכלית השלימות, עד שנעשה מציאות של תורה. וזהו ג"כ הדיוק זכרו תורת משה עבדי⁹⁷, עבדי דייקא, באופן של עבודת עבד, שעובד עבודתו באופן דאל תירא עבדי יעקב⁹⁸, ועי"ז נעשה במעמד ומצב דמאן מלכי רבנן⁹⁹, כיון שעבד מלך כמלך⁹⁹, ויתירה מזה, עבד מלך מלך, כפי שמביא רש"י בפירושו עה"ת¹⁰⁰, שמזה מובן שזהו ענין ששייך אפילו לקטן בעבודת ה', שהוא בדוגמת בן חמש למקרא, שגם הוא יכול להגיע לדרגא דעבד מלך מלך. ועי"ז שלימוד התורה הוא כדבעי, הרי זה נמשך באופן שלימוד מביא לידי מעשה — מבית המדרש להנהיג בהם מנהג דרך

92) ראה זהר ח"א קו, א. ח"ב ה, ב. 96) ראה גם תו"ח שם נ, א.
 97) ישע"י מד, ב. ועוד.
 98) ראה גיטין סב, א. זח"ג רנג, ב. וראה
 99) פמ"ב.
 100) שבת קא, ב. וש"נ. וראה תו"א יתרו
 סח, ג.
 99) שבועות מז, ב. ועוד.
 100) דברים א, ז.

שנתגלו כתבי יד של ראשונים שלא היו בנמצא בדורות שלפנ"ז, והן ע"י הלימוד (הן בנגלה והן בחסידות) באופן שתלמיד ותיק עתיד לחדש, מה שלא חידשו בדורות שלפנ"ז [אף שראשונים כמלאכים⁷, או (ככבא הב') כבני אדם⁸ כפי שהם בשלימותם. וא' הביאורים בזה, ע"פ המשל הידוע⁸ מננס ע"ג הענק, שאע"פ שאפילו אדם בינוני ועאכו"כ ננס אינו מגיע למעלת הענק, מ"מ, כאשר (אינו הולך בכחו ועוצם ידו, אלא) מודה שכל היסוד והאחיזה שלו היא על הענק, אזי מצליח לראות רחוק יותר כביכול אפילו מהענק]. ולאחרי כל זה, נעשית העבודה באופן שכדבעי לי' למיעבד לא עבד (כלשון הגמרא בכתובות). בנוגע לנתינת סכום גדול לצדקה, שעדיין לא הי' זה כדבעי לי' למיעבד). וכיון שכן, יכול להתעורר ספק כו' ומהספק יכולה להיות חלישות מהעבודה, מתוך טענה למה עשה ה' ככה, שנמצאים במעמד ומצב כזה, למרות שלפנ"ז עומדים בהתעלות ועילוי בעבודת ה' (כמו ביום השבת לגבי ימות החול) עד לבחי' (באתי לדבר) בשמך, דקאי על שם הוי'. ועל זה בא המענה דוארא וגו', כדלקמן.

ב) **והענין** בזה, כמבואר בארוכה באו"ת להה"מ¹⁰ על כתובים אלו, בנוגע לדברי משה ומאז באתי לדבר בשמך וגו', שהוא שם הוי' ב"ה (כפי שמצינו באמירת משה לפרעה, כה אמר הוי' אלקי ישראל שלח את עמי וגו'¹¹), שפרעה לא השגיח ולא שת לבו לזה השם, באמרו, מי הוי' אשר אשמע בקולו גו' לא ידעתי את הוי'¹², כיון שהי' שייך רק לשם אלקים, שלכן נאמר¹³ אלקים יענה את שלום פרעה. ובשם אלקים גופא שייך פרעה למ"ח צירופים שנעשים משתי האותיות האחרונות שהם הסיום דשם אלקים (י"ם) שמהם מקבל חס"ם¹⁴ (שכולל גם מצרים¹⁵), וזהו אומר מ"י הוי', מפני שאחיזתו היתה בב' אותיות מ"י של אלקים¹⁶, ולכן, מי הוי' אשר אשמע בקולו — בארץ מצרים, היינו במיצרים וגבולים בכלל, ובפרט במיצרים וגבולים שבארץ מצרים, ששם הי' הוא (פרעה) התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו (כמבואר בהפטרות פרשה זו¹⁷).

7) ראה שבת קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו
 ע' 281 הערה 14. וש"נ.
 8) ראה שבלי הלקט בראש הספר (בשם
 הר"י מטראני). הקדמת החוות דעת לפירושו
 לשו"ע יו"ד.
 9) סז, רע"א.
 10) סימן עג.
 11) שמות ה, א.
 12) שם, ב.
 13) מקץ מא, טז.
 14) ראה פ"ח שער חג המצות פ"ה.
 תו"א קט, ד.
 15) נח יו"ד, ו.
 16) באו"ת שם: "כלומר הוי' מלובש
 עדיין בתוך אלקים".
 17) יחזקאל כט, ג.

ועז"נ וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי', היינו, שאלקים אומר אני הוי'¹⁸, כי הוי' הוא האלקים¹⁹, ועד שכולא חד²⁰ (כמבואר בארוכה בזהר²¹ שענין זה הוא מהפיקודים הכי ראשונים), ולכן, למרות שאלקים יענה את שלום פרעה, הנה סוכ"ס יקיים פרעה ציווי הוי' שלח את עמי, וכמ"ש בס"פ שמות²² כי ביד חזקה גו' יגרשם גו', וכמ"ש לפנ"ז²³ ושאלה אשה משכנתה גו' (ועד שהמצריים בעצמם ביקשו לתת) כלי כסף וכלי זהב גו' ונצלתם את מצרים, שזהו מה שניתוסף ביתר שאת וביתר עוז ע"י אופן עבודה זו. ורק לעת עתה נמצא פרעה במעמד ומצב שאני (הוי') הכבדתי את לבו²⁴.

ומזה מובן, שאין מה להתפעל מפרעה כו', וע"ד משנת"ל²⁵ מ"ש בתניא²⁶ בענין העו"ג²⁷ שמדבר ומבלבל (מעבודתו בכלל, ובפרט) מעבודת התפלה שענינה התחברות²⁸ עם הקב"ה כעבדא קמי מרי²⁹ [והיינו, שאע"פ שבעבודת התפלה צריך לעמוד באופן שכל המציאות שמסביבו אין לה ממשות כלל, אעפ"כ עומד הוא במעמד ומצב שהדיבור וההנהגה של העו"ג נוגע לו ומבלבל אותו], שאסור ליהודי להתרשם ועאכו"כ להתפעל מזה, ואדרבה, ענין זה גופא צריך ללמדו וליתן לו כח להתחזק בעבודתו לבוראו, בבחי' מאויבי תחכמי³⁰, עי"ז שיתבונן שהעו"ג שמבלבלו אין לו מציאות בפ"ע, וכל מציאותו אינה אלא בגלל רצונו של הקב"ה (אני הכבדתי את לבו) שהסכים לגלות זה [כמבואר בארוכה באגה"ק²⁶ שזהו"ע גלות השכינה, ע"י השתלשלות וצמצומים ומסכים כו' לירד ללעו"ז], כדי שיהודי יוציא את הכחות הנעלים (שיש לו אפילו בהיותו בחושך כפול ומכופל) מן הכח אל הפועל, היינו, שיגלה את כח המס"ג שמבחי' היחידה שבנפש³¹, שלא זו בלבד שלא יהי' תחת השפעת הלעו"ז ח"ו, אלא אדרבה, שיעבוד עבודתו בתכלית השלימות, ועד לתכלית

(18) באו"ת שם: "כי אף עתה אני ה', רק שהוא מלוכב כו'. וז"ש בפ' שלפניו עתה תראה — שם הוי' בהתגלות כו'", "ובאמת לבסוף נתגלה שם הוי' ב"ה כאמור וה' הכה כל בכור וגו'".
(19) ואתחנן ד, לה.
(20) ראה זהר ח"א שם. ח"ב כו, ב. קסא, א ואילך. ח"ג רסד, א ברע"מ.
(21) ח"א יב, א. ח"ב כה, א ברע"מ.
(22) ו, א.
(23) ג, כב (וראה פרש"י בא יב, לה).
(24) ר"פ בא (יר"ד, א).
(25) ד"ה מצוותה דזאת חנוכה ס"ז (לעיל ע').
(26) אגה"ק סכ"ה (קמא, א). וראה גם תניא פכ"ח.
(27) בלוח התיקון לתניא שם: הנכרי.
(28) ראה תו"א תרומה עט, סע"ד ואילך.
(29) שבת י, א.
(30) תהלים קיט, צח.
(31) ראה לקו"ת אמור לג, ד. פ' ראה כה, א.

בתורתך⁷⁷, תורתך דייקא, כמבואר בארוכה בדרושים⁷⁸ עה"פ⁷⁹ משה ידבר החידוש של משה לגבי האבות, אפילו כפי שהי' אצלם הענין דקיום כל התורה כולה⁸⁰, ועד שמימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם אפילו במצרים, כיון שאברהם זקן ויושב בישיבה הי', יצחק זקן ויושב בישיבה הי' ויעקב זקן ויושב בישיבה הי'⁸¹, כי, קודם מ"ת הי' לימוד התורה כפי שהתורה היא מצד נבראים, ואילו במ"ת נפעל שיהי' לימוד התורה כפי שהיא תורתך, תורת הקב"ה. וכיון שהלימוד מביא לידי מעשה⁸², הנה גם קיום המצוות ע"י נשמה בגוף בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו הוא כפי שהם מצוותיו של הקב"ה. והיינו לפי שבמ"ת נתבטלה לגמרי הגזירה שתחתונים לא יעלו למעלה ועליונים לא ירדו למטה⁸³.

ועי"ז נעשה גם מ"ש בהמשך הכתובים: והבאתי אתכם אל הארץ⁸⁴, ארץ טובה ורחבה⁸⁵, שנעשית טובה ורחבה עד לתכלית השלימות [שרק אז שייך שתקרא בתורת אמת בשם רחבה, שהרי אם יש דבר רחב יותר, אין זה עדיין רחב אמיתי], כיון שקשורה עם טוב העצמי ומרחב העצמי⁸⁶, וענין זה נפעל ע"י התורה שארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים⁸⁷, ובפרט ע"י פנימיות התורה⁸⁸, שנקראת (בזהר פ' בהעלותך את הנרות⁸⁹) בשם נשמתא דאורייתא, ועי"ז נעשית ארץ הלזו הגשמית ארץ טובה ורחבה.

וכל זה נעשה ע"י החידוש דמ"ת בענין ביטול הגזירה — שאין זה כמו שמלכתחילה לא היתה גזירה, שגם זה ענין נעלה, אבל אין זה מגיע לעילוי שיש גזירה ואח"כ מבטלים אותה — שענין זה הוא דוגמא בדקות דדקות וממנו נמשך למטה אופן העבודה שזדונות נעשו לו כזכיות, שהו"ע אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא⁹⁰, וזוהי ההכנה לענין דלילה כיום יאיר⁹¹ שיהי' בגאולה האמיתית והשלימה.

(77) "אלקי נצור" בסוף תפלת העמידה.
(78) ראה לקו"ת במדבר טו, ג.
(79) ראה תו"א יתרו טו, ד ואילך. סח, ג.
(80) סח, ד ואילך. וראה ג"כ שם וארא נו, א. תו"ח יתרו רנו, ג ואילך.
(81) יתרו יט, יט.
(82) יומא שם.
(83) יומא שם.
(84) וראה לקו"ת במדבר טו, ג.
(85) שמות ג, ח.
(86) ראה תו"ח וארא סט, א.
(87) איוב יא, ט.
(88) ראה ד"ה הבאים ישרש יעקב דכ"ד טבת שנה זו.
(89) ח"ג קנב, א.
(90) ראה (אודות השייכות דאתהפכא לתורה) קונטרס ענינה של תורת החסידות סי"ט, ובהנסמך שם.
(91) תהלים קלט, יב.
(92) קידושין מ, ב.
(93) תנחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג.

וזהו הענין דוארא גו', שתמורת המעמד ומצב דעיבור, נעשה ענין הלידה, שהו"ע התגלות המדות אהבה ויראה ורחמים, ענינם של אברהם יצחק ויעקב, ועי"ז נעשית מטתו שלימה⁶⁵, והיינו, שעבודתו בקיום המצוות — פירותיהם של צדיקים (כדאיאת בגמרא במסכת סוטה⁶⁶) — היא בשלימות, כדבעי למהוי.

ד) אמנם הענין דוארא גו' הוא באופן דוידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי', כמבואר בהדרושים⁶⁷, שע"י בחי' אלקים הוא גילוי שם הוי', שזהו בחי' יחוד הוי' באלקים כשכבר נמשך בבחי' אלקים. וכל זה הוא הכנה שלאח"ז יהי' הענין דשמי הוי', לכן אמור לבני ישראל אני הוי' (בחי' הוי' לבדו), שזהו מה שנתגלה למשה, והו"ע אנכי הוי' אלקיך⁶⁸ שנאמר במ"ת.

והענין בזה, דהנה, ענינו של משה הו"ע התורה, כמ"ש⁶⁹ זכרו תורת משה עבדי, וכמארז"ל⁷⁰ שמסר נפשו על התורה ולכן נקראת על שמו, ולכן גם מדרגתו היא מדרגת החכמה, משא"כ האבות, שענינם הוא אהבה ויראה ורחמים, שהו"ע המדות. והחילוק ביניהם, שהעבודה דאהבה ויראה ורחמים אינה בבחי' ביטול אמיתי, וכמבואר בתניא⁷¹ שאפילו צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים לא יגיע למעלת דביקותו בה' בדחילו ורחימו בטרם יריתנו לעוה"ז החומרי כו', כיון שאינו בטל במציאות לגמרי, רק הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו, יש מי שאוהב⁷² (ועד"ז בנוגע ליראה⁷³ ורחמים). וכדי לבוא להגילוי דשמי הוי', הרי זה ע"י תכלית הביטול, שזהו ענינו של משה שאמר ונחנו מה⁷⁴, שזהו ביטול גדול יותר אפילו מהביטול דאנכי עפר ואפר⁷⁵, וכמבואר בזה, שמה ה' תמה ולא ידע כלל ממציאיותו⁷⁶, ולכן אמר במדת האמת ונחנו מה, ש"מה" הוא היפך ענין המציאות. ועי"ז הי' כלי לענין התורה, כי ע"י ההקדמה דנפשי כעפר לכל תהי', נעשים כלי לענין דפתח לבי

(65) ויק"ר פל"ו, ה.
 (66) מו, סע"א.
 (67) תו"א וארא נו, ג"ד. תו"ח שם סא, ד.
 (68) יתרו כ, ב.
 (69) מלאכי ג, כב.
 (70) ראה מכילתא בשלח טו, א. תנחומא שופטים ה.
 (71) פל"ה (מד, סע"א ואילך). פל"ז (מח, ידע אם ישנו בעולם אם לאו .. ומכח המדה הזאת הי' יכול לקבל בהירות שם הוי' בעצם סע"א).
 (72) ראה תו"א וארא נו, א. יתרו סז, ג. כו"ו.

השלימות דאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא³², ובלשון ההלכה הו"ע זדונות נעשו לו זכויות³³ (ועד לזכויות ממש, ללא כ"ף הדמיון³⁴), כמבואר בתניא³⁵ טעם הדבר בפשטות, לפי שדוקא עי"ז בא לידי צמאון גדול ביותר, כארץ צי' ועייף בלי מים³⁶, שאינו שייך אצל צדיק. [ומובן שאין זה באופן דהאומר אחטא ואשוב כו'³⁷ (ח"ו), שזהו היפך העבודה, היפך הציווי, ואסור לאדם להעמיד את עצמו בנסיון³⁸, ועאכו"כ בנוגע לענין של אחטא (אע"פ שאומר שזהו רק בכדי שאשוב), כי, יש מעמד ומצב שהקב"ה מזמין ענין של נסיון, ובנדו"ד, שהקב"ה רצה והעמיד את בנו יחידו (כל אחד מישראל) בחושך כפול ומכופל של הגלות שבדורנו זה, ולכן, הרי זה גופא הוכחה שרצונו של הקב"ה שיפעל הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא כו']. והיינו, שכללות ענין העלם והסתר הגלות הוא רק בגלל שניתנה לו זכות מיוחדת [וכיון שאינו מבקש אלא לפי כחו³⁹, ניתנו לו הכחות על זה] לפעול הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא כו'. ולכן, גם כשיודעים שנמצאים בחושך כפול ומכופל שבעקבתא דמשיחא, והיינו, שאע"פ שנשארו רגעים ספורים בלבד לגאולה האמיתית והשלימה, הנה דוקא אז נעשה החושך גדול ביותר⁴⁰, הנה לא זו בלבד שאין להתרשם (ועאכו"כ שאין להתפעל) מהחושך שבחוץ, אלא אדרבה, ענין זה מעורר ומעודד כו', כי, ע"פ המבואר בגמרא בסיום מסכת סוטה, הרי זה גופא מהוה הוכחה שהנה זה עומד אחר כולנו⁴¹, ולכן צ"ל ההנהגה ברגעי הגלות האחרונים בעניני התומ"צ באופן דחטוף ואכול חטוף ושתי⁴², שע"ז ממהרים עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה.

ג) והעבודה בזה היא כסדר הכתובים, שלאחרי הטענה למה הרעות, בא המענה דוארא גו'. ובהקדים, שאע"פ שלכאורה הי' הענין דוארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב כמה דורות לפני הענין דלמה הרעות, וכמבואר בתו"א בדרוש השני, שלפני גלות מצרים (הרעות) הי' רק הגילוי דוארא גו' בא"ל שדיי, וכדי שיוכל להיות הגילוי דאני הוי' הוצרך להיות הענין דגלות מצרים, מ"מ, מבואר בתו"א בדרוש

(32) ראה זח"א ד, א.
 (33) יומא פו, ב.
 (34) ראה גם ד"ה חסידים ואנשי מעשה תשכ"ט (סה"מ תשכ"ט ע' לז).
 (35) פ"ד.
 (36) תהלים סג, ב.
 (37) יומא פה, ב.
 (38) ראה ברכות ס, ב.
 (39) במדבר פ"ב, ג.
 (40) ראה כלי יקר שמות ו, א. אוה"ת במדבר ע' מד ואילך. המשך תער"ב פרע"א. וש"נ.
 (41) שה"ש ב, ט. וראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ע' שסו.
 (42) לשון חז"ל — עירובין נד, א. וראה אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' רסו.

הראשון שהענין דוארא (בעבודה) הו"ע הלידה שבא לאחרי הגלות שנקרא בשם עיבור.

והענין בזה, כמבואר בארוכה בדרושים בתו"א⁴³ וגם בתו"ח⁴⁴ לאדמו"ר האמצעי, שבגמר העיבור (גמר הגלות, שזהו הזמן דעתה, עקבתא דעקבתא דמשיחא) ישנה כבר כל מציאות הולד בשלימותו, שיש לו רמ"ח אברים ושס"ה גידים, ולהיותו ולד חייא וקיימא, הנה אפילו השערות והצרניים שלו נגמרו כבר⁴⁵, אלא שנמצא עדיין באופן של עיבור, שאינו באופן של גילוי, הן כלפי פעולתו בעולם, וגם בנוגע לולד עצמו, הנה ראשו מונח לו בין ברכיו ופיו סתום וטבורו פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה⁴⁶, דאף שאוכל ממה שאמו אוכלת, אינו הולך לו דרך הפה, רק דרך הטבור לבני מעיים בלבד, היינו, שאינו שולח חיות ללב ומשם למוח שהם אברי הנשימה, אלא לאברי המזון בלבד. וענין זה מורה על אופן עבודת בני"ז בזמן הגלות, שאע"פ שתמיד הם מאמינים בני מאמינים⁴⁷, ובמילא אפילו אלו שבדרגא הכי פחותה הם מלאים מצוות כרימון⁴⁸, דברשיעי לא עסקינן⁴⁹, ורוכם ככולם הם לומדי תורה ומקיימי מצוות, מ"מ, אין זה באופן שהמוח והלב פועלים פעולתם להמשיך חיות באברי הגוף, עי"ז שהראש הוא למעלה מכל הגוף ומנהיג את כל הגוף, ועד"ז בנוגע לפעולת הלב נככל פרטי הענינים שבפעולת תלת השליטין מוחא לבא וכבדא⁵⁰ והחילוק שביניהם, כמבואר בשיחתו הידועה של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ד"ה תלת שליטין אינון⁵¹, אלא באופן שאוכל ממה שאמו אוכלת, היינו, שעבודתו היא רק באופן דמצות אנשים מלומדה⁵², כפי שחינוכו אותו, ומצד האהבה המסותרת שיש לו בירושה מאברהם יצחק ויעקב⁵³, שאע"פ שהיא אצלו באופן של העלם (מסותרת), ה"ה פועלת פעולתה בנוגע ללימוד התורה וקיום המצוות.

אמנם כשמתבוננים בגודל העילוי של איש ישראל, הרי זה לגמרי שלא כדבעי לי' (כפי שהוא צריך) למיעבד, שהרי כחות אלו ניתנו לו כדי שהוא יעבוד עבודתו, שזהו דוקא כאשר המדות אהבה ויראה

(43) וארא נה, א ואילך. וראה ג"כ שם נז, ג ואילך.
 (44) וארא סו, ג ואילך.
 (45) ראה יבמות פ, ב.
 (46) נדה ל, ב.
 (47) ראה שבת צו, א.
 (48) עירובין יט, א. חגיגה בסופה.
 (49) יומא ו, א.
 (50) זח"ב קנג, א.
 (51) ספר השיחות תורת שלום ע' 120 ואילך.
 (52) ישעי' כט, יג.
 (53) תניא פי"ח.

ורחמים, שזהו ענינם של אברהם יצחק ויעקב, הם אצלו בגילוי, שזהו הענין דוארא, שנתגלה להם אלקות באופן של ראי', ועי"י וארא אל האבות⁵⁴, הרי זה נמשך לכל אחד מישראל, כמבואר בארוכה בהדרושים⁵⁵ שאין קורין אבות אלא לשלשה⁵⁶, כי בחי' האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור, ולכן יש בכל אחד מישראל הן אברהם הן יצחק והן יעקב, ויש צורך בפעולתו שענינים אלו יהיו אצלו באופן דוארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, היינו, שיהיו אצלו בגלוי.

וענין זה נעשה ע"י ההתבוננות בעבודה דק"ש ותפלה, כמבואר בארוכה בדרושים בתו"א⁵⁷ ותו"ח⁵⁸ עניני ההתבוננות שמביאה להתגלות האהבה המסותרת, שזהו ענינו של אברהם אוהבי⁵⁹ (וארא אל אברהם), וכן ההתבוננות שמעוררת את ענין היראה, פחד יצחק הי' ליי⁶⁰ (וארא גו' אל יצחק), והן עי"ז שמזדעזע (ער גיט זיך אַ טרייסל) ורואה את גודל הרחמנות שיש על כל סדר ההשתלשלות, ועד לגודל הרחמנות עליו בעצמו, שאע"פ שהקב"ה נתן לו כחות הכי נעלים, והוא אמנם ניצל אותם בלימוד התורה וקיום המצוות, מ"מ, אין זה מגיע כלל (דאָס קומט ניט) לגבי מה שהי' יכול לפעול הן בלימוד התורה והן בקיום המצוות, עד לאופן שיגיעו לפינה הכי רחוקה במקום ולנקודה הכי רחוקה בזמן, ועי"ז תופס (ער כאַפט זיך) שיש עליו רחמים גדולים (מדתו של יעקב⁶¹), ועד שענין זה הוא בגילוי אצלו.

ועוד י"ל עכ"פ בדא"פ, שבזה נכללת גם ההתבוננות הנ"ל (ס"ב) בענין המבלבל, מונע או עכ"פ מעלים ומסתיר מעבודת ה', באופן שמזה גופא מקבל כח ועידוד ביתר שאת וביתר עוז לעבוד עבודתו עד לאופן דאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא, הן בעצמו, ואח"כ גם על פתח ביתו מבחוץ⁶², בחלקו בעולם, ועד שפועל בכל העולם כולו שאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ⁶³, שזוהי העבודה דבעל תשובה, שהיא כללות העבודה דדרא דעקבתא דמשיחא, שהרי משיח אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא⁶⁴.

(54) פרש"י. וראה לקו"ש חט"ז ע' 52 מט, ד ואילך. אוה"ת וארא קלט ואילך.
 (55) תו"א ר"פ וארא. תו"ח שם סו, א ואילך.
 (56) ברכות טז, ב.
 (57) תו"א שם נה, ב ואילך.
 (58) תו"ח שם סז, א ואילך. וראה ג"כ שם
 (59) ישעי' מא, ח.
 (60) ויצא לא, מב.
 (61) ראה זח"א פז, ב. תניא פמ"ה.
 (62) ראה שבת כא, ב.
 (63) זכרי' יג, ב.
 (64) ראה זח"ג קנג, ב.